

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-664-5-19>

**THE ITALIAN LANGUAGE IN CONTEMPORARY EUROPE:
STRUCTURAL AND INSTITUTIONAL FACTORS
OF LANGUAGE RESILIENCE**

**ІТАЛІЙСЬКА МОВА В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ:
СТРУКТУРНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ
МОВНОЇ СТІЙКОСТІ**

Horiachuk O. V.

*Head of the Center
for Italian Language and Culture,
Assistant Lecturer at the Department
of Foreign Languages, Faculty
of International Relations,
Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine*

Горячук О. В.

*завідувачка Центру італійської мови
і культури,
асистентка кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин,
Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

У сучасному європейському просторі в умовах інтеграційних процесів і цифрової трансформації посилюється значення мови як чинника культурної ідентичності. Для національних мов, що не мають глобального статусу, важливим є збереження їхньої ідентифікаційної функції в умовах міжнародної конкуренції. Італійська мова в цьому контексті дає змогу простежити механізми мовної стійкості: не будучи мовою глобального домінування, вона поєднує культурний авторитет із міцними інституційними позиціями.

Актуальність дослідження зумовлена посиленням конкуренції між мовами в глобалізованому середовищі та потребою осмислення механізмів збереження національних мов. Новизна полягає у побудові моделі стійкості, що поєднує внутрішню структурну організацію, інституційні механізми та адаптацію до цифрового середовища.

Метою роботи є визначення структурних та інституційних передумов, що забезпечують стійкість італійської мови в умовах глобалізації та цифрової трансформації.

Дослідження ґрунтується на теоретико-аналітичному підході, який передбачає аналіз наукових концепцій і нормативних документів із подальшим узагальненням результатів.

У цій роботі мовна стійкість трактується як результат взаємодії історично-культурних, інституційних і комунікативних чинників, що забезпечують збереження функціональної спроможності мови в сучасному європейському просторі.

Теоретичну основу аналізу становлять концепції, у межах яких мову розглядають як чинник конструювання національної ідентичності та як символічний ресурс, що підтримує її суспільну позицію [6, 7].

Італійський контекст дає змогу простежити, як культурна традиція та інституційна підтримка в історичній перспективі визначили модель функціонування національної мови.

У формуванні загальнонаціонального стандарту вирішальну роль відіграла літературна традиція Італії, яка в процесі тривалого розвитку поступово утвердилася як спільна нормативна основа [8, с. 262–299, 438–452]. Упродовж століть вона слугувала зразком письмового вжитку, а згодом стала орієнтиром ширшої комунікативної практики. Її поширення та кодифікація створили підґрунтя для інтеграції регіональних спільнот у межах єдиного культурного простору, а в період національної консолідації мовна єдність набула виразного державницького значення. Закріплення кодифікованої форми в системі освіти та державного управління надало їй інституційної стабільності та визначило її як основний засіб офіційного й публічного спілкування.

На цій основі сформувався сучасна мовна конфігурація Італії, у межах якої кодифікований різновид (*italiano standard*) співіснує з регіональними мовами та діалектами. Загальнонаціональна форма використовується в державній та публічній сферах, тоді як локальні різновиди зберігають значення маркерів територіальної та культурної ідентичності [2, 4]. Такий функціональний розподіл створює умови для збереження цілісності мовної системи попри внутрішню варіативність. У межах запропонованої рамки ця історично сформована взаємодія загальнонаціональної форми та регіональних різновидів може розглядатися як внутрішній механізм мовної стійкості.

Іншим внутрішнім чинником стійкості є здатність нормативної моделі трансформуватися під впливом цифрових форматів комунікації. Розширення письмового вжитку та активізація повсякденного онлайн-спілкування змінюють співвідношення усного й писемного, впливаючи на процеси кодифікації. За спостереженнями Дж. Антонеллі, сучасна італійська мова переживає процес неостандартизації – поступового оновлення нормативної моделі, що поєднує кодифіковану форму з елементами живого мовлення [1, с. 20–23]. Активізація запозичень, поява змішаних реєстрів і зміна письмових практик відображають динамічний характер системи та її адаптацію до нових комунікативних умов. Такі процеси засвідчують її гнучкість і здатність реагувати на трансформації середовища. У цьому сенсі оновлення стандарту виступає проявом його адаптивності та чинником збереження стійкості.

Механізми стійкості не обмежуються внутрішніми ресурсами, а залежать і від умов функціонування мови в міжнародному просторі.

Д. Крістал підкреслює, що структурні властивості мови не є вирішальним чинником її глобального статусу; ключову роль відіграє політична та економічна сила її носіїв [3, с. 3–7]. Домінування англійської як *lingua franca* формує ієрархію мовних позицій і спричиняє асиметричний розподіл функцій у міжнародній комунікації. За таких умов національні мови, зокрема італійська, зберігають ідентифікаційне значення, хоча їхня роль у глобальному спілкуванні залишається відносно обмеженою.

У межах європейського простору ця глобальна асиметрія частково компенсується закріпленням у праві ЄС принципом рівності офіційних мов. Статус італійської як однієї з офіційних мов Європейського Союзу передбачає її використання в законодавчій, адміністративній та офіційній комунікації й інституційно гарантує можливість застосування в діяльності Союзу [5]. Такий механізм не усуває глобальної мовної ієрархії, проте підтримує функціональну спроможність італійської мови в європейському публічному просторі.

Поряд із нормативно-правовими механізмами важливу роль у забезпеченні мовної стійкості відіграють інструменти гуманітарної політики. Одним із таких механізмів є діяльність Італійських інститутів культури (*Istituti Italiani di Cultura*), а також реалізація програм культурної дипломатії, зокрема мовних і освітніх ініціатив, що координуються Міністерством закордонних справ і міжнародного співробітництва Італії [9]. Ці заходи спрямовані на підтримання присутності італійської мови в міжнародному освітньому та суспільному середовищі, забезпечуючи її функціонування поза межами національного простору. Історично сформований культурний престиж італійської мови в європейській літературній традиції, гуманітарній думці, мистецтві, кінематографі, а також у сферах моди, дизайну й гастрономії посилює ефективність таких інструментів, зміцнюючи її символічну значущість та позицію в європейському інтелектуальному просторі.

Проведений аналіз дозволяє розглядати модель мовної стійкості як результат взаємодії внутрішньої організації системи та інституційних умов її функціонування. Дослідження італійського контексту показує, що стійкість національної мови в сучасній Європі визначається не масштабом її глобального поширення, а здатністю поєднувати нормативну легітимність, інституційну присутність у наднаціональних структурах і адаптацію до цифрових форматів комунікації. Запропонована рамка може слугувати основою для подальших емпіричних досліджень функціонування мови в умовах цифрової комунікації, а також аналізу мовної політики Італії та інституційних механізмів підтримки національних мов у межах Європейського Союзу.

Література:

1. Antonelli G. *Lingua. Modernità italiana: cultura, lingua e letteratura dagli anni Settanta a oggi* / a cura di A. Afribo, E. Zinato. Roma : Carocci, 2011. P. 15–52.
2. Berruto G. *Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo*. Roma ; Bari : Laterza, 2017. 277 p.
3. Crystal D. *English as a Global Language*. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 228 p.
4. De Mauro T. Italiano e dialetti oggi. *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*. 2009. Vol. 38, No 1. P. 7–25.
5. European Union. Council Regulation No 1 determining the languages to be used by the European Economic Community (1958, as amended). Luxembourg : Publications Office of the European Union. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:01958R0001-20130701> (дата звернення: 14.02.2026).
6. Joseph J. E. *Language and Identity: National, Ethnic, Religious*. Basingstoke; New York : Palgrave Macmillan, 2004. 268 p. DOI: 10.1057/9780230503427.
7. Kramsch C. *Language as Symbolic Power*. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. 238 p.
8. Marazzini C. *La lingua italiana. Profilo storico*. Bologna : Il Mulino, 2002. 553 p.
9. Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale (MAECI). *La promozione della lingua e cultura italiana all'estero*. Roma, 2023. Режим доступу: <https://www.esteri.it> (дата звернення: 14.02.2026).